

Tsumbamaitele ya mugaganyagwama ya vhathu #RSABUDGET2022

www.treasury.gov.za
[f RSA Budget](#)
[#RSABudget2022](#)

Nyangadzo yo țanganelaho vhukati ha muhasho wa zwa masheleni na tshumelo ya muthelo ya Afurika Tshipembe

Tel: (012) 315 5757
www.treasury.gov.za

MAFHUNGO-THANGELI

MUGAGANYAGWAMA NDI MINI?

Nga řwedi wa Luhuhĩ řwaha muřwe na muřwe, Minisiřa wa masheleni u řivhadza mugaganyagwama wa lushaka, kushumisele kwa masheleni nga muvhuso, muthelo na nzudzanyo dzau koloda masheleni miřwaha miraru řđaho. Mugaganyagwama u kovhekanya masheleni kha mihasho ya lushaka, mavundu na mimasipala.

MUGAGANYAGWAMA U DZUDZANYISWA HANI?

1. Tsumbamaitele i a řewa mihasho u sumbedzisa mafhungo ano řođea
2. Mihasho iita vhuvhakanyandeme ha dzimbekanyamushumo, u dzudzanya mashumisele a masheleni na u sumbedza vhuřimisele kha nřisedzo ya tshumelo.

3. Makumedzwa a mugaganyagwama a řetshedzwa muhasho wa masheleni uri a lavhelesiwe.
4. Makumedzwa a masheleni o avheliwaho a sedziwa nga khorwana-řhanganyelo ya vhalanguli-vhahulu vha mihasho.
5. Themendelo ya mugaganyagwama iitiwa kha khoru ya dzimisiřa.
6. Mbekanyamaitele ya mugaganyagwama wa vhukati ha řwaha i sumbedzisa ndavhelelo dza

7. Mafhedziseloni, kukovhekanele kwa masheleni ku tsheiva nga khoru ya dzimisiřa.
8. Mařwalo a mugaganyagwama aa dzudzanyiwa.
9. Mugaganyagwama u a anřadziwa.
10. Phalammennde i a lavhelesana na u sedzulusa mugaganyagwama ya konou u řanganedza.
11. Mugaganyagwama u rumeliwa kha Phuresidente uri u sainiwe sa mulayo.

NDILANDINGANYWA YA U VUSULUDZA IKONOMI

Muvhuso ngau řavhanya u gonyisa mashumisele a masheleni kha řođea dza vhadzulapo kha migaganyagwama mivhili yo fhelaho uitela tsireledzo kha vhadzulapo zwi hulusa miřa i shayaho. Kushumisele kwa masheleni kha zwa mutakalo, pfunzo, dzinřdu, mindende, vhuendedzi, mbekanyamishumo tsika mishumo na tshumelo dza mimasipala zwo aluwa ubva kha 58.2 phesenthe nga 2019/20 uya kha 59.5 phesenthe ya mugaganyagwama nga 2021/22.

Ngau angaredza tshivalokati tsha vhadzulapo fhanu Afurika Tshipembe tshia wana muthihi wa mindende ya muvhuso. Hezwi zwikhau itea musi ikonomi i khou aluwa nga phimo isa tendeli uri vhathu vhanzhi vha wane mishumo, zwa sia zwikhau nanisa usa eřana kha vhathu kathihi nau řisa vhusai.

Mugaganyagwama u lingedza u linganya mbuelo na kushumisele kwa masheleni. Muvhuso wo vha u khou shumisa masheleni a fhirahe ane wa a kuvhakanya zwa ita uri tshikwama tsha shango tshi sa kone u swikelela řođea. Usa lingana honohu hu tea u lulamiswa. U balelwa uita hezwi

zwiđo sia muvhuso u khou koloda uri u wane masheleni.

Tshikolodo tsha shango tsho gonya uya kha R4.35 řiriřioni. Kha rannda iřwe na iřwe ino kuvhanganywa ya mbuelo ya muthelo, senthe dza 17 dzi shumiswa u badela muingo wa tshikolodo tsha shango-ine yavha tshedele yeyavha itshi řo shumiswa u sika mishumo, u khwinifhadza u dededzwa ha vhagudiswa, na u řařa maongelo. Arali hetshi tshikolodo tshasa fhungudzwa, zwinga ita uri huvhe na thaidzo kha ikonomi na masheleni.

Uya kha miřwaha mivhili, shango řa Afurika Tshipembe řo lwisana na dwadze tshifu řa COVID-19 kathihi na u wa ha ikonomi. Muvhuso wo řo dzhiela nřha u tsireledza matshilo a vhathu na kutshilele, nau tikedza vhathu vha shayesaho, ngeno

“Mugaganyagwama u řisa masheleni nyengedzedzwa a u shumisa lwa tshifhinganyana, zwi hulwanesa kha thikhedzo ya mindende, u sika mishumo na muhasho wa mutakalo kha u lwa na dwadze tshifu la COVID-19”

dzimbekanyamushumo nřzhi lwatshihadzu. Fhedzi-ha vhunzhi ha honohu u khwinisea ha muthelo hu khou lavheleliwa uvha ha tshifhinganyana. Arali ikonomi yashu ya aluwa ngau řavhanya, kukuvhanganele kwa masheleni ku řo khwinisea. Hezwi zwiđo ita uri muvhuso u fhungudze tshikhala vhukati ha mbuelo na kushumisele kwa masheleni, zwa dovha zwa leludza tshikolodo.

Mugaganyagwama u řisa

hu tshi khou shumiswa na u ita uri masheleni a shango avhe fhethu havhuđi kha tshenetshi tshifhinga tsha uwa hu hulwanesa ha ikonomi kha minwaha minzhi yo fhirahe. Ngauri kukuvhanganele kwa muthelo kwo vha kwavhuđi ufhirisa zwe zwa vha zwo lavheleliwa kha uno řwaha, muvhuso u khou kona u badela

masheleni nyengedzedzwa a u shumisa lwa tshifhinganyana, zwi hulwanesa kha thikhedzo ya mindende, u sika mishumo na muhasho wa mutakalo kha u lwa na dwadze tshifu la COVID-19. Nga tshenetsho tshifhinga thithihi, muvhuso u řo bvela phanřa na tshifhiringedzhi tsha vhukati tsha u fhungudza řhahelero ya mugaganyagwama na u fhungudza tshikolodo. Mugaganyagwama wa 2022 u engedza tshifhinga tshau nea mundende wo khetheaho wa R350 u thusa avho vhe vha kwamea nga COVID-19 nga miřwedzi ya fumi na mivhili. Fhedzi-ha u engedza tshifhinga tsha uyu mundende nga miřwedzi ya fumi na mivhili u swika řhafamuhwe 2023 zwi řo řođa u vhambedzwa na tshiko tsha masheleni, zwi ne zwa amba u gonyisa muthelo na u fhungudza kushumisele kwa masheleni kha zwiřwe. Muvhuso u khou shuma kha mulayo na ndeme ya mundende wa tshořhe na nřila dza mabadelele uri u konou swikelele. Nřivhadzo dziřwe dzi řo itwa nga tshifhinga tsha mbekanya maitele ya mugaganyagwama wa vhukati ha řwaha wa 2022.

MULAEDZA UBVA KHA MINISIṬA

Mbekanyamaitele ya zwa masheleni – ine yavha vhuṛiwe ha vhudifhinduleli ha muhasho wa zwa gwama – ndi iriwe ya zwishumiswa zwine ravha nazwo u fhindula kha dzikhaedu dza vhushai, u shaea ha mishumo na usa lingana ha vhathu zwo naniswa nga khakhathi ya COVID-19.

Mugaganyagwama wa 2022 ndi wa u khwaṭhisa tsireledzo ya kutshilele ya vhashai, vhane vho kwameesa nga masiandaitwa a dwadze tshifu, u ṭuṭuwedza nyaluwo nau dzudzanyea ha masheleni a shango.

Nḡila ya zwa masheleni ye rai nanga i angaredza u fhungudza tshikolodo kathihi na u fhungudza ṭhahalelo ya mugaganyagwama. Ro dovha hafhu raḡikumedzela u wana nḡila na kuitele kwa u dzudza thikhedzo ya tshifhinganyana yo ralo, u itela u thivhela avho vhane vhangwa kwameesa nga dwadze tshifu.

Zwiṛiwe hafhu, ri khou ḡa na maitele na mbekanyamaitele dzo sedzaho khau ita uri huvhe na nyaluwo ya ikonomi ya tshifhinga tshilapfu, ngau ḡa na nyimelo i kungaho vhubindudzi, u engedza maanḡa a muvhuso khau ṭuṭuwedza ikonomi, ri tshi dovha hafhu ra ita uri masheleni a muvhuso a shumisiwe u bveledzisa nahone nga vhuḡifhinduleli.

Hoyu asi mushumo wo leluwaho. Zwi ṭoḡa uri hu sedziwe zwine zwa nga litshiwa na zwine zwanga itiwa. Zwi dovha hafhu zwa ṭoḡa uḡi vhudza uri rina maanda nahone ri a konḡelela ro no ḡiwa ra dovha ra vuwa.

Kha miṛwaha mivhili yo fhiraho, ubva tshe dwadze tshifu ḡari dzhenela, ro konou ḡa na ndila ya u lwa naḡo nahone nau fhira khaedu dzera ṭangana nadzo. Zwavhuḡi, nga u tevhekanaya, ri khou bvelela kha u fhaṭulula ikonomi yashu.

UITA URI IKONOMI I VHE YO KHWATHAHO NAHOṆE I KONḡELELAHO

Dwadze tshifu ḡo kwamesa maraga wa zwa mishumo, mishumo i linganaho 2.1 miḡioni yo xela ubva kha kotara ya u thoma ya 2020. Huna khombo yauri mishumo yo xelaho inga sitsha sikea.

U vha hone ha dzikhakhathi nga ṛwedzi wa Fulwana 2021 khaḡa KwaZulu-Natal na kha manwe masia a Gauteng zwo vha isa ikonomi zwa fhungudza na mishumo. Nzudzanyo dza muvhuso khau vusuludza ikonomi dzo sedzesa kha u sika mishumo na u tikedza miholo. Hezwi zwi katela u ḡa na mbekanyamishumo dzine dza sikela mishumo vhadzulapo, na u ṭuṭuwedza u

badela mithelo. Nga tshenetsho tshifhinga muvhuso u khou dzudzanya nḡila dza u ḡisa vhuḡoni kha ikonomi na u leludza maitele a vhubindudzi. U shayeya ha mishumo hu hulwane, u aluwa ha mbalo ya avho vha vhuḡoni ha vhashayaho na vho pfumaho, zwi ḡo alusa miholo na kushumisele kwa masheleni nga uya ha tshifhinga.

Muvhuso wo no ita mvelaphanḡa yavhuḡi kha u dzudzanyulula ikonomi sa zwe zwa ambiwa kha mbekanyamaitele ya mugaganyagwama wa vhuḡoni wa 2021. Sa tsumbo, muhasho wa zwa vhuḡoni, ukhakhulula vhuḡe ha mavu na u bveledza vhuḡo ha mahayani, wo netshedza hekithara dza zwigidi zwa maḡana mavhili kha vhathu uya nga ndeme yavho, u tikedza u sikiwa

ha mishumo na vhubindudzi vhuṭuku. Thandela dza themamveledziso ya ndeme dzi linganaho fuṭhanu-ṭhanu dza thengo i linganaho R595 biḡioni, dzo vhekanyiwa uya nga ndeme kha masia angaho, fulu-fulu na maḡi u itela u khwinisa khonadzeo ya u aluwa ha ikonomi nga u ṭavhanya.

Muhasho wa zwa masheleni u khou anganyela uri ikonomi ḡo aluwa nga 2.1 phesenthe nga 2022, zwine zwavha u ṭavhanya ufhira zwezwavha zwo lavhelelwa. Fhedzi ha u kwamea ho fhelelaho nga dwadze tshifu ḡa COVID-19 azwi athu utou vha khagala, zwiḡulwanesa kha mishumo yo lozweaho na u lenga u bindudza. Ndudzanyo dzau lugisa ndi dza ndeme kha u vusuludza u bindudza, nyaluwo na mishumo.

U SHUMISA MASHELENI KHA THEMAMVELEDZISO U ITELA U ṬUṬUWEDZA VHUBINDUDZI NA NYĀLUWO

Themamveledziso yo teaho inga kona u tikedza nyaluwo lwa tshifhinga tshilapfu ya ikonomi, u sika mishumo na u fhungudza vhuḡoni.

Muvhuso u khou kuvhanganya masheleni wo ṭangana na vhubindudzi na zwinwe zwiimiswa u itela u badela themamveledziso. U fhaṭa themamveledziso

Kha miṛwaha miraru ḡaho, muvhuso u ḡo engedza maanḡa a mveledzo ya muḡagasi, u khwinisa na u engedza nḡila dza zwiendedzi, u khwinisa tshampungane na tshumelo ya maḡi.”

nga muvhuso hu khou lavhelela kha miṛwaha miraru ya muvhalelano ḡaho uvha R812.5 biḡioni. Mavundu na mimasipala i khou lavhelelwa u shumisa R194.4 biḡioni na R194.3 biḡioni nga tshenetsho tshifhinga tshithihi, ngau tevhekana. Gavhelo ḡau fhaṭela vhathu dzinnḡu nau bveledza fhethu ha vhudzulo ha vhathu kha mavundu li khou lavheleliwa u vha R44.3 biḡioni. Nnḡu hedzi dzi ḡo newa vhaṅe vhadzo. Kha miṛwaha miraru ḡaho, muvhuso u ḡo engedza maanḡa a mveledzo ya muḡagasi, u khwinisa na u engedza nḡila dza zwiendedzi, u khwinisa tshampungane na tshumelo ya maḡi. Muvhuso u ḡo dovha wa bvelaphanḡa nau lugisa kathihi na u khwinisa themamveledziso ya mutakalo na pfunzo.

U SHUMISA MASHELENI KHA U LWA NA COVID-19

Afurika Tshipembe hovha na magabelo a ina a u kwamea ha vhadzulapo nga COVID-19, vhathu vha linganaho miḡioni dza 3.6 vho kwamea ngeno vha linganaho 95 000 vho risia ubva tshetsho u swika mafheloni a ṛwedzi wa Phando 2022.

U netshedzwa ha muhalelo wa COVID-19 kha vhathu ndi zwa ndeme u fhungudza u phaḡalala ha tshithihi kathihi na u fhungudza vhuṭungu ha musu muthu o kwamea. Masheleni a linganaho R2.3 biḡioni o avheliwa uitela u bvela phanḡa na u renga muhalelo kathihi na u haela ubva Lambamai 2022 u swika ṭhafamuhwe 2023. Mavundu a ḡo wana nyengedzedzo ya masheleni a R15.6 biḡioni kha miṛwaha miraru ḡaho u itela ulwa na COVID-19 kathihi na u ḡadzisa urenga ṭhoḡea.

U SIKA MISHUMO NGA KHA ZWO THOMIWAHO NGA MUPHURESIDENDE WA SHANGO

U sika mishumo nga zwo thomiwaho nga muphuresidennde wa shango zwo simulwa nga Tshimedzi 2020 i nqila ya u lwa na dwadze tshifu la COVID-19.

Namusi, hezwi zwono qisa thikhedzo kha vhathu vha linganaho 840 000 nga u vha sikela mishumo, u vhulunga mishumo na thikhedzo kha kutshilele. Uya kha miwaha mivhili iqaho, R18.4 bilijoni yo vhetsheliwa u tikedza vhathu

Uya kha minwaha mivhili iqaho, R18.4 bilijoni yo vhetsheliwa u tikedza vhathu vha linganaho 5 000.

vha linganaho 5 000. Yo lavhelesa kha u bvedza zwickhala zwa mishumo na kutshilele, zwiulusa kha avho vhaswa vhasa shumi.

ADZHENDA YA U VUSULUDZA MUGAGANYAGWAMA

Vulekamali yo thomiwa nga 2018 nahone yono qi wana na tshipuga, ndi tshishumiswa tshavhudi tsha "online" tshi konaho u nea vhadzulapo zwielanaho na mugaganyagwama na Tsumbamaitele dza hone.

U swika zwino, mafhungo a wanalaho kha vulekamali ono shumiswa nga

vhadzulapo, vho raakademi, vhoramafungo na zwiimiswa zwa vhadzulapo ngau fhambana. Vulekamali i funza vhapo nga ha mugaganyagwama. Hetshi tshishumiswa tsha vulekamali tsho vha tshi khou lugisiwa zwazwino tsho vhuyelela u shuma. Muhasho wa zwa masheleni na tshimiswa tsha vhadzulapo tshi qivheaho sa IMALI YETHU, vha qo bvela phanda na u netshedza mafhungo maswa nga kha Vulekamali.

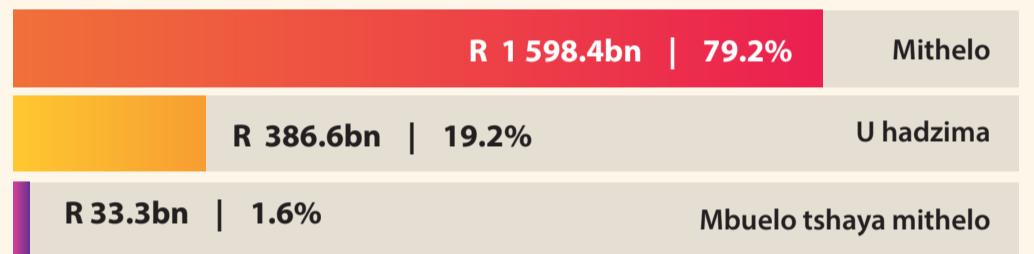

MINDENDE YA VHADZULAPO

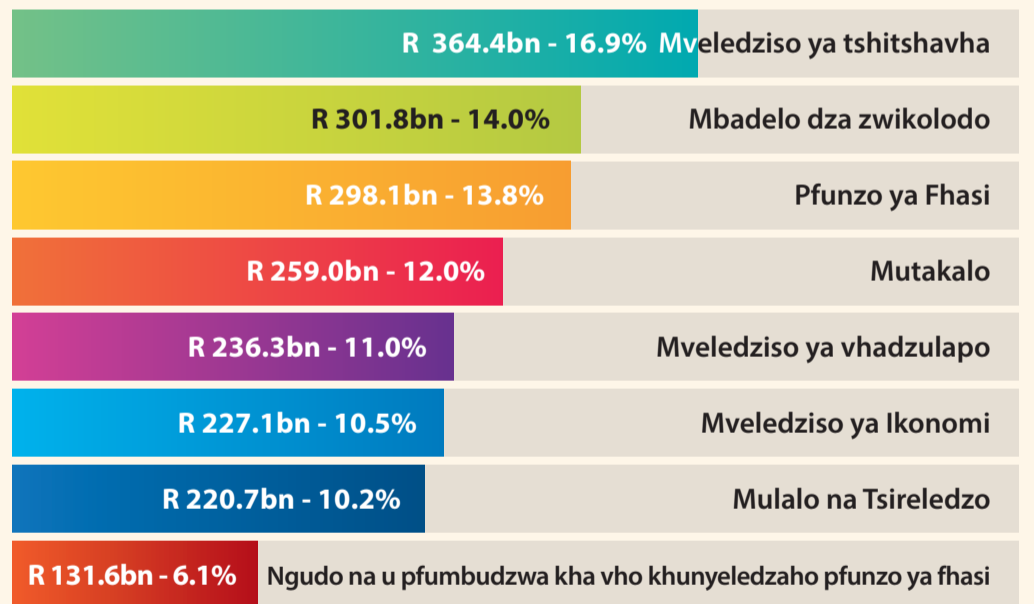
Mindende ya vhadzulapo i qo tikedza vhathu vha linganaho 18.6 mijioni vhuwati ha rwedzi wa Lambamai 2022 na Thafamuhwe 2023. Kha hetshi tshifinga, hu qo dovha ha vha na vhathu vha linganaho X mijioni vhane vha qo wana mindende wo khetheaho wa COVID-19. Mindende hoyu wo khetheaho wo avheliwa R44 bilijoni uri vhane vha qo u wana vha konou wana R350 nga rwedzi.

MINDENDE YA VHADZULAPO	2021/22	2022/23
Mundende wa vhaaluwa	R1 890	R1 985
Mundende wa vhaaluwa, vha miwaha ya ntha ha fusumbe thanu	R1 910	R2 005
Mundende wa maswole a kale o lwelaho shango	R1 910	R2 005
Mundende wa vhaholefali	R1 890	R1 985
Mundende wa vhana vha zwisiwana	R1 050	R1 070
Mundende wa u thogomela vha sa koniho u diitela tshithu	R1 890	R1 985
Mundende wa vhana	R460	R480

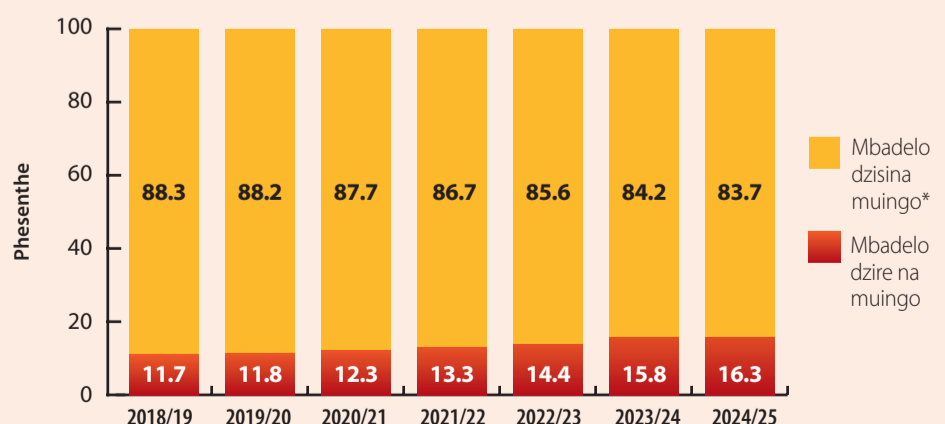
MASHELENI A BVA GAI NAHONE ADO SHUMISWA HANI KHA NWAHA WA MUVHALELANO WA 2022/23?

KUSHUMISELE KWA MASHELENI NGA 2022/23

MBADELO DZA MUVHUSO TSHAYA MUINGO NA DZIRE NA MUINGO SA MUKOVHE WA KUSHUMISELE KWA MASHELENI KWOTHE

* KUSHUMISELE KWA MASHELENI KUSINAHU MUINGO NDI KUSHUMISELE KWA MASHELENI KWOTHE HUSA VHALIWI MUINGO WO BADELIWAHO KHA TSHIKOLODO

MAKUMEDZWA A MUTHALO WA 2022

MUTHALO KHA MUHOLO WA MUTHU

MUTHALO WA MBUELO DZA VHATHU U VHA KWAMA HANI?

Mugaganyagwama wa 2022 uḁa na u femuluwa kha muthalo nga u ḁivhadza u gonya hure nḁha ha kugonyele kwa mitengo kwa 4.5 phesente kha muthalo wa mbuelo ya muthu na u fhungudzea. Gemo jine muthu a tea u vha e khaḁo ja muholo asathu u thelisiwa jo dzudzanywa nga nḁila i tevhelaho kha nwaha wa muthalo u thomaho 1 ḁhafamuhwe 2022 u swika 28 Luhuh 2023.

GEMO LA MUTHALO	ḁWAHA WA MUTHALO: 2021/22	ḁWAHA WA MUTHALO: 2022/23
Fhasi ha miḁwaha ya furathi ḁhanu	R87 300	R91 250
Miḁwaha ya ubva kha furathi ḁhanu u swika fusumbe ina	R135 150	R141 250
Miḁwaha ya fusumbe ḁhanu na u fhira	R151 100	R157 900

Magemo a mithelo maswa a mutheli ndi a tevhelaho:

PHUNGUDZO YA MUTHALO	ḁWAHA WA MUTHALO: 2021/22	ḁWAHA WA MUTHALO: 2022/23
Thangeli vhathu vhoḁhe	R15 714	R16 425
Itevhelaho (Miḁwaha ya furathi ḁhanu na u fhira)	R8 613	R9 000
Yavhuraru nga u tevhokana (Miḁwaha ya fusumbe ḁhanu na u fhira)	R2 871	R2 997

MITHALO YA VHUVHI

UGONYA HA MUTHALO WA FOLA NA HALWA

Mithelondangi yo tiwaho ya zwinwiwa zwa halwa na zwibveledzwa zwa fola i ḁo gonya nga vhukati ha 4.5 na 6 phesente nakha zwibveledzwa zwa mafola zwi ḁo gonya vhukati ha 4.5 na 6.5 phesente.

	INCREASES BY:
Halwa ha mahafhe	Masente a 11 kha tshikoḁi tsha 340 ml
Veine iso ngo vanganywaho	Masente a 17 kha boḁelo ja 750 ml
Veine yo vanganywaho	Masente a 33 kha boḁelo ja 750 ml
Veine i seluwaho	Masente 76 kha boḁelo ja 750 ml
Mahalwa na zwinwiwa zwa zwikambi zwa fhasi	Masente a 11 kha tshikoḁi tsha 340ml
Mahalwa afhisaho	R4.83 kha boḁelo ja 750 ml
Sigareḁe	R1.03 nga phakhethe ya sigareḁe dza 20
Zwibveledzwa zwa fola ja zwitanda zwo fhisuwaho	Masente a 78 kha phakhethe ire na zwa 20
Fola ja sigareḁe	R1.16 nga gireme dza 50
Fola ja bibi	Masente a 37 nga gireme dza 25
Sigara	R6.77 nga gireme dza 23

MITHALO YA ZWIVHASWA

Ahuna u gonya ha mithelo ya zwivhaswa na muthalo wa tshikwama tsha khombo badani.

- Muthelo nga u angaredza wa zwivhaswa ndi R3.85 nga jithara ya peḁirola na R3.70 nga jithara ya disele.

GEMO JA MUTHALO

MUTHALO WA VHATHU NA ZWIKWAMA PFARELWA

Mithelo ine ya tea u badeliwa nga vhathu kha riwaha wa muthalo u fhelaho vhukati ha 1 ḁhafamuhwe 2023 na 28 Luhuh 2024.

Muholo une wa thelisiwa (R)	Gemo ja muthalo (R)
0 - 226 000	Phesente dza 18 kha muholo u thelisiwaho
226 001 - 353 100	40 680 na phesente dza 26 dza muholo u thelisiwaho wa nḁha ha 226 000
353 101 - 488 700	73 726 na phesente dza 31 dza muholo u thelisiwaho wa nḁha ha 353 100
488 701 - 641 400	115 762 na phesente dza 36 dza muholo u thelisiwaho wa nḁha ha 488 700
641 401 - 817 600	170 734 na phesente dza 39 dza muholo u thelisiwaho wa nḁha ha 641 400
817 601 - 1 731 600	239 452 na phesente dza 41 dza muholo u thelisiwaho wa nḁha ha 817 600
1 731 601 na uya nḁha	614 192 na phesente dza 45 dza muholo u thelisiwaho wa nḁha ha 1 731 600
Zwikwamapfarelwa husa ambiwi Zwikwamapfarelwa zwo khetheaho	Phesente dza 45

MUTHALO WA MBUELO: KHA DZI KHAMPHANI

Miḁwaha ya muvhalelano i fhelaho nga datumu inwe na inwe vhukati ha 1 Lambamai 2022 na 31 ḁhafamuhwe 2023.

Lushaka lwa muthalo	Gemo ja muthalo
Dzikhamphani	Phesente dza 28 kha muholo u thelisiwaho u swika 30 ḁhafamuhwe Phesente dza 27 kha muholo u thelisiwaho u swika 31 ḁhafamuhwe

MUTHALO WA MBUELO: MABINDU MATUKU

Nwaha wa muvhalelano u fhelaho nga datumu inwe na inwe vhukati ha 1 Lambamai 2022 na 31 ḁhafamuhwe 2023

Muholo u thelisiwaho (R)	Gemo ja muthalo (R)
0 - 91 250	Phesente ya 0 ya muholo u thelisiwaho
91 251 - 365 000	Phesente ya 7 ya muholo u thelisiwaho nḁha ha 91 150
365 001 - 550 000	19 163 na phesente ya 21 ya muholo u thelisiwaho nḁha ha 365 000
550 001 na nḁha	58 013 na phesente ya 28 ya muholo u thelisiwaho nḁha ha 550 000 u swika 30 ḁhafamuhwe 58 013 na phesente ya 27 ya muholo u thelisiwaho nḁha ha 550 000 u swika 31 ḁhafamuhwe

MBUELO YA MABINDU MATUKUSA

Nwaha wa muvhalelano u fhelaho kha datumu inwe na inwe vhukati ha 1 ḁhafamuhwe 2022 na 28 Luhuh 2023.

Mbuelo i thelisiwaho (R)	Gemo ja muthalo (R)
0 to 335 000	Phesente ya 0 ya mbuelo i thelisiwaho
335 001 to 500 000	Phesente ya 1 ya mbuelo i thelisiwaho nḁha ha 335 000
500 001 to 750 000	1 650 na Phesente dza 2 dza mbuelo i thelisiwaho nḁha ha 500 000
750 001 and above	6 650 na Phesente 3 dza mbuelo i thelisiwaho nḁha ha 750 000

- Muthelo was tshikwama tsha khombo badani ndi R2.18 nga jithara ya peḁirola na disele Muthelo wa khaboni kha zwivhaswa u ḁo gonya nga senthe nthihi nga jithara ubva dzi 06 Lambamai 2022. Hezwi zwiḁo gonyisa muthelo uya kha senthe dza ḁahe nga jithara ya peḁirola na senthe dza fumi nga jithara ya disele.